

ÇEVREYE DUYARLI TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ BAĞLAMINDA EKOTURİZM VE AMASRA ÖRNEĞİ

Murat E. YAZGAN¹

Canan KAPUCI²

Bülent CENGİZ^{3*}

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü-Dışkapı /ANKARA

² Öğr.Gör., Bartın Meslek Yüksek Okulu Seracılık ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı- BARTIN

³ Araş.Gör., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü-Dışkapı /ANKARA
cengiz@yahoo.com

ÖZET

Bu bildirinin konusu olan Amasra kenti Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Bartın İli'nin ilçesidir. Karadeniz kıyısında yer alan Amasra kenti yıl boyu turizm hareketliliği ile bölgesel ölçekte önemli tarihi ve turistik bir liman kenti özelliğindedir. Bu kapsamında öncelikle Amasra kentinin, ekoturizm açısından gerek doğal, gerekse kültürel özelliklerini ortaya koymak amacıyla öncelikle kıyısız, tarihî ve arkeolojik peyzaj değerleri ile gastronomiye ve yerel el sanatlarına dayalı değerleri irdelenmiştir. Daha sonra kentindeki turizm olgusunun devamlılığına ve geliştirilmesine yönelik çevreyi olumsuz yönde etkileyen baskılar ortaya konulmuştur. Sonuçta, Amasra kentinde çevreye duyarlı turizm gelişimini esas alan ekoturizm etkinliklerinin planlı gelişimine yönelik stratejiler üzerinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Amasra, Ekoturizm, Doğal Çevre, Kültürel Çevre

ECO-TOURISM ACTIVITIES THAT ARE SENSITIVE TO THE ENVIRONMENT IN AMASRA

ABSTRACT

The subject of this study, Amasra, is a district of Bartın province, which is located in West Black Sea Region of Turkey. Amasra town, which lies by seaside, is an important historical and tourist harbor city in the region with its tourist activities throughout the whole year. In this respect, to expose Amasra town's natural and cultural features in eco-tourist sense, its values in terms of coasts, history, archeological landscape, gastronomy and local hand arts are studied first. Then, pressures that negatively effect the environment of the town in terms of continuing and improving tourism are exposed. Finally, strategies devoted to planned development of eco-tourism activities that are sensitive to the environment in Amasra are discussed.

Keywords: Amasra, Eco-tourism, Natural Environment, Cultural Environment

GİRİŞ

Günümüzde turizm sektörünün sürekliliği doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir bir şekilde korunması ve geliştirilmesi ile mümkündür. Bu bağlamda, ekoturizm küçük gruplarla ya da bireysel olarak gerçekleştirilmesinden dolayı etkinliğe katılan bireylerin doğaya karşı daha sorumlu, saygılı, kabul edilebilir ve akılcı bir doğal turizm etkinliği gerçekleştirmesine imkan tanımaktadır. Çevre üzerindeki olumsuz etkileri minimize etmek suretiyle, seyahat edenleri bilgilendiren, doğanın yapısı, işleyişi ve kültürel değerleri anlamaya dönük çaba ve çabayı korumaya katkıya dönüştürme eğilimi sağlayabilmektedir. Faaliyetlerin yapılacağı alanlarda tesisleri en basit tarzda yerel mimariye uygun ve en az sayıda oluşturma eğiliminden dolayı yerel ekonomiye de katkıda bulunabilmektedir (Şahin ve Serin, 2004).

Doğal ve kültürel çevresi ile Amasra kenti insanların ilgisini çeken kıyı mekanları; geleneksel mimari, aile işletmeleri ve yerel mutfak özelliğine sahip ekoturizm açısından bölgenin örnek kentlerden biridir.

AMASRA KENTİ'NİN TANITIMI

Amasra, Bartın İli'nin 41°-45° kuzey enlemi 32°-25° doğu boylamı arasında yer almaktadır. Batı Karadeniz Bölgesi'nde Bartın İli'ne bağlı olan ve ilin 17 km. kuzeyinde yer alan Amasra ilçesi; kuzeyinde Karadeniz, güney ve güney batısında Bartın ili, doğusunda Kurucaşile ilçesi ile çevrilidir. Kent kuzeye doğru uzanan bir yarımada üzerinde, iki koylu bir yarımada biçiminde konumlanmıştır. Amasra, Zonguldak ile Cide arasında küçük bir ara liman özelliği taşımaktadır (Çilsüleymanoğlu, 1996).

AMASRA KENTİ'NDE EKOTURİZM TALEBİNİ OLUŞTURAN OLUMLU FAKTÖRLER

Amasra Kenti'nin ekoturizm potansiyeline kaynak teşkil eden kültürel değerleri; arkeolojik ve tarihi mekanlar, yapılar, yerleşim dokusu, el sanatları ve yerel mutfak özellikleri dört mevsim hizmet verebilen turizm potansiyeline sahiptir.

Amasra kenti, geçirdiği tarihi dönemlerin ve ev sahipliği yaptığı medeniyetlerin mimari özelliklerinin pek çoğunu günümüze taşıyabilmiş önemli bir tarihi kent özelliği taşımaktadır. Bu kapsamda kent I. II. ve III. derece arkeolojik sit alanları olmak üzere üç arkeolojik sit alanları ile doğal sit alanları da bulunmaktadır. Kentteki başlıca tarihi yapı ve kalıntılar ise Antik Tiyatro, Bedesten, Kemerdere Köprüsü, Kuşkayası Yol Anıtı, Amasra Kalesi, Kemere Köprüsü, Direklikaya Kalıntısı, Fatih Cami, İçkale Mescidi, Osmanlı Hamamı ve Amasra Müzesi'dir (Çilsüleymanoğlu, 1996).

Amasra, ev pansiyonculuğu geleneğini ilk başlatan turizm yörelerinden biridir. Kent merkezindeki çoğu konut, ziyaretçilere pansiyon ve motel olarak turistik konaklama olanağı sunmaktadır. Bu sayede, gelen ziyaretçilere kentin geleneksel yaşam tarzını yaşama ve tanıma imkanı sağlanmaktadır.

Amasra kentinin önemli yerel el sanatı ahşap el oymacılığıdır. Kentte 1930'lu yıllardan beri hasır işleri, şimşir dallarından sepetler, ahşap oymacılığında; ıhlamur, dişbudak, ceviz, kiraz ve kızılgaç gibi ağaçlar kullanılarak gemi maketleri, çeşitli figürler ve eşyalar yapılarak kent merkezindeki Çekiciler Çarşısı'nda yöre esnafına ait hediyelik eşya reyonlarında satışa sunulmaktadır (Sarı, 2001).

Kentte ekoturizm kapsamında; gastronomiye dayalı turizm faaliyetlerinin gelişiminde, balık restoranları önemli bir yer tutmaktadır. Denizden elde edilen zengin balık çeşitleri ve diğer deniz ürünleri, kente yapılan turizm amaçlı ziyaretlerin nedenleri arasındadır.

Amasra kenti ve yakın çevresinde yüzmeye ve tekne turuna elverişli plajlar ve koylar bulunmaktadır. Kent merkezinin doğusunda Büyük Liman ve batısında Küçük Liman olmak üzere iki plaj bulunmaktadır. Kentte kalan turistlerin tercih ettiği diğer plajlar ve koylar ise kent merkezinin batısında Tarlaağzı, Gömü; doğusunda Bozköy, Çakraz, Göçgün, Akkonak, Cambu, Tekkeönü, Kuruçayı ve Kapisuyu Koyları ile Boğazköy, Çakraz, Akkonak ve Göçgün plajları olarak sıralanmaktadır (Çilsüleymanoğlu, 1996).

AMASRA KENTİ'NDE EKOTURİZM TALEBİNİ ETKİLEYEN OLUMSUZ FAKTÖRLER

Topografik yapının engebeli olması, kıyı ile denizin birleştiği yerlerde sarp, kayalık bir yapı oluşması ve iklimsel etmenler ve ulaşım gücü kentteki turizm aktivitelerinin türü ve süresini kısıtlayan faktörler arasında yer almaktadır.

Yöreye ekonomik açıdan girdiler sağlayan Amasra Taş Kömürü İşletmesi (ATİ) Tesisi, doğal ve kültürel çevreyi olumsuz yönde etkileyerek kent estetiğini bozmakta ve turizmin gelişimine engel olmaktadır.

Amasra kenti kıyı kesimlerinde mahalle ve konut yerleşimleri; kentin tarihi, organik dokusuyla ve topoğrafyasıyla uyumsuz beton yapı kütleleri şeklinde oluşturulmuştur. Hızla artan yapı ve kat sayısı kentteki doğal ve kültürel değerlerin algılanabilirliğini zorlaştırmaktadır. Ayrıca sivil mimari örnekleri bakımsızlık sonucu yok olmakta ya da aslına uygun restore edilmedikleri için tarihi kimliklerini kaybetmektedirler.

Kent merkezinde ve tarihi mahalleler arasındaki dar yollar trafiğe açık olduğundan dolayı taşıt ve yaya sirkülasyon sisteminde sorunlara neden olmaktadır. Özellikle yaz aylarında, hafta sonu ve bayram tatillerinde kentte önemli otopark sorunu yaşanmakta, yol kenarlarına park eden araçlar sahilde oldukça fazla yer kaplayarak gerek görüntü kirliliğine gerekse trafikte aksamalara neden olmaktadır.

Kentte altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle yaz aylarında gelen yerli yabancı ziyaretçilerle yoğunlaşan nüfusun su gereksiniminin artması nedeniyle, kentte ciddi su sıkıntısı yaşanmaktadır.

Sahil kısımlarındaki çeşitli kontrolsüz, bilinçsiz kullanıcı hareketleri ve Amasra Limanı'na gelen yük gemilerinin bıraktıkları katı atıklar su kirliliğine neden olmaktadır.

Amasra kentinin kimliğine ve geleneksel dokusuna uygun olmayan 5-6 katlı oteller ve sınırlı hizmet anlayışı yörelin turizm potansiyelini olumsuz yönde etkilemektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Amasra kentinde doğal ve kültürel çevrenin korunması bağlamında ekoturizme yönelik olumlu faktörlerin güçlendirilmesine ilişkin stratejiler aşağıda sıralanmıştır:

- Tarihi yapı ve mekanlar, gerekli onarım ve bakım işlemleri ile orijinal kimliklerine uygun olarak günümüze kazandırılmalıdır.
- Ev pansiyonlarının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlayan çalışmalarla ev sahiplerini bilinçlendirme toplantıları düzenlenmelidir.
- Yerel geleneklerin devamlılığı açısından ağaç işleri ve oymacılık sanatının desteklenmesi gerekmektedir. Günümüzde babadan oğla geçmeyen bu meslek, eğitim programları ile teşvik edilmelidir.
- Ekoturizm gelişimine paralel olarak, yerel halk ve ziyaretçileri çevreye duyarlı olmaları için gönüllü katılımcı ve eğitim programları düzenlenmelidir.

Amasra kentinde ekoturizme yönelik olumsuz faktörlerin ve turizmin kentte neden olduğu olumsuzlukların çözümüne ilişkin stratejiler şunlardır:

- Yoğun turizm hareketleri, kooperatif yapıları ve ikincil konutların artması sonucu kentte kişi başına düşen açık ve yeşil alanları azalmaktadır. Bu durum paralelinde kent estetiği bozulmakta ve halkın rekreasyon olanağı sınırlı duruma gelmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler tarafından kentsel alanlarda kıyı mekanlarının ve tarihi çevrelerin düzenlenmesine yönelik peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarına önem verilmelidir.
- Kıyı mekanlarını kamuya yönelik alanlara daha fazla yer verilmeli kıyı şeridi boyunca yaya ve bisiklet yolları, dinlenme alanları tasarlanmalıdır. Yapılar ise daha geri planda deniz manzarası esas alınarak konumlanmalıdır.
- Kent merkezinin taşıma kapasitesi saptanmalıdır. Özellikle kentte yaşanan otopark sorunu için alternatif alan kullanım planlaması gerçekleştirilmelidir.
- Turizm yatırımlarının yeterli düzeye çıkarılması, mevcut tesislerin standartlarının iyileştirilmesi için yatırımcıların çevreye duyarlı tasarımlar konusunda bilinçlendirilmesine ve desteklenmesine önem verilmelidir.
- Büyük ve Küçük Liman'da ayrı bir çekme yeri olmadığından deniz kirliliğine sebep olan turistik gezi tekneleri ve kayıklara çekme yeri yapılarak plajdan ayrılmalıdır.
- Amasra Bartın ve Amasra Çakraz karayolu üzerinde ve kent içerisinde panoramik görüntü alınabilecek bakı noktalarında seyir terasları oluşturularak halkın kullanımına sunulmalıdır.
- Amasra'da bulunan deniz ve koyları kapsayan tekne ve bisiklet turları düzenlenmeli, konaklama yeri olarak da Amasra'da pansiyonlar organize edilerek, Amasra çevresinde

belirlenecek yürüyüş parkurlarını da içeren etkinlikler uygulanmalıdır. Kente yakın noktalarda kamp ve karavan alanları oluşturulmalıdır. Kamp alanlarının düzenlenmesi için kıyı kenar çizgisi tespiti, projelendirilmesi ve uygulamaya konulması için finansal destek sağlanmalıdır.

Bahsedilen stratejiler üzerinde çözüm önerileri geliştirildiğinde Amasra kentinde, ekoturizm amaçlı aktivitelerin (doğa fotoğrafçılığı, kamp karavan turizmi, sportif olta balıkçılığı, bisiklet tur güzergahlarının belirlenmesi, doğa yürüyüşleri, yüzme, gastronomi turizmi, kültür turizmi vb.) çeşitlendirilmesi, kentin tamamına yayılması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması yöre ekonomisinin canlanmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Çilsüleymanoğlu, 1996. Bartın halk kültürü. Cilt: II. Bartın.

Sarı, Y. 2001. Amasra İlçesi'nin Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Sürdürülebilir Turizm Bağlamında İrdelenmesi Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Bartın.

Şahin, C., Serin, N. 2004. Ekoturizm Kavramı ve Eğirdir Gölü, Türkiye Kıyıları '04, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları V. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı. 4-7 Mayıs 2004, Çukurova Üniversitesi, Adana.